

Car Justinijan i Bizantsko - gotski rat

Blagaj, Karlo

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:314903>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

KARLO BLAGAJ
JUSTINIJAN I BIZANTSKO - GOTSKI RAT

Završni rad

Pula 2023

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Filozofski fakultet

KARLO BLAGAJ

JUSTINIJAN I BIZANTSKO - GOTSKI RAT

Završni rad

JMBAG: 0303084440, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti

Predmet: Apeninski poluotok u srednjem vijeku

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Mentor: doc. dr. sc. Marina Zgrablić

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Karlo Blagaj, kandidat za prvostupnika Povijesti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Karlo Blagaj

U Puli, 30.09.2024

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, Karlo Blagaj dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom Justinijan i Bizantsko-gotski rat

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 30.09.2024

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Justinijanova vladavina i politika	2
2.1. Teodorin utjecaj	3
2.2. Kodifikacija rimskog prava	4
2.3. Arhitektonske ambicije	5
3. Uzroci i prethodni događaji Bizantsko - gotskog rata	9
3.1. Politički čimbenici	9
3.2. Vjerski i kulturni čimbenici	11
3.3. Napetosti između Bizanta i Ostrogota	12
4. Kronološki prikaz Bizantsko - gotskog rata	16
5. Socioekonomski učinci Bizantsko - gotskog rata	19
5.1. Učinci na trgovinu	19
5.2. Poljoprivredne posljedice	20
6. Justinijanova poslijeratna vladavina	22
7. Zaključak	24
Literatura	25
Popis slika	26
Sažetak	27
Abstract	28

1. Uvod

Povijesna literatura prepuna je zapisa o preoblikovanju carstava i civilizacija. Justinijan Veliki, čija je vladavina od 527. do 565. godine naše ere svjedoči o postignućima i složenosti unutar Bizantskog Carstva. Ovaj rad daje prikaz literature o Justinijanovoj vladavini, s posebnim fokusom na dva različita aspekta koji definiraju njegovu ostavštinu: Bizantski-gotski rat i njegove društveno-ekonomske implikacije.

Cilj ovog rada je otkrivanje višestrukih dimenzija Justinijanove vladavine i njihovih dalekosežnih posljedica. Justinijanovo doba karakterizira njegova odlučnost da povrati izgubljene rimske teritorije, njegove transformativne pravne reforme i njegovi arhitektonski podvizi koji su oblikovali bizantski krajolik. Razumijevanje motiva koji pokreću te ambicije, kao i razumijevanje njihovih posljedica, ključno je za razotkrivanje složenosti ove povijesne epohe.

Bizantsko-gotski rat je trajao desetljećima, a utjelovljuje Justinijanovu ambicioznu viziju obnove nekadašnje slave Rimskog Carstva. Istraživanje uzroka, događaja i posljedica ovog rata omogućuje nam da shvatimo njegovu ulogu u preoblikovanju političke dinamike, vjerskih interakcija i kulturnih razmjena unutar mediteranskog svijeta.

2. Justinijanova vladavina i politika

Justinijan I., poznat kao Justinijan Veliki, ostavio je neizbrisiv trag u bizantskoj povijesti. Njegova vladavina, koja je trajala od 527. do 565. godine, često se smatra vremenom duboke promjene za Bizantsko Carstvo.¹ Ovo poglavlje nastoji rasvijetliti višestranne aspekte Justinijanova vodstva, počevši s njegovim usponom na vlast, prelazeći kroz njegovu značajnu politiku i odvažne ambicije da obnovi teritorijalno jedinstvo Rimskog Carstva. Štoviše, poglavlje istražuje ulogu koju je Bizantsko-gotski rat igrao u ostvarivanju tog cilja.

Rođen 482. ili 483. godine nove ere u Taureziju, skromnom gradiću smještenom u regiji koja odgovara današnjoj Republici Sjevernoj Makedoniji), Justinijanove rane godine bile su daleko od pokazatelja izvanrednog puta kojim će kročiti. Rođen u seljačkoj obitelji, Justinijanov rani život bio je obilježen skromnim okolnostima. U vremenu u kojoj je društveni status uvelike određivao nečije prilike i izgled, činilo se da su njegovi izgledi za postizanje veličine slabi. Njegovo odrastanje u malom provincijskom gradu omogućilo mu je osnovno obrazovanje, vjerojatno usredotočeno na osnove čitanja, pisanja i aritmetike.² U ovoj fazi činilo se da je predodređen za neobičan život unutar granica svog društvenog porijekla.

Međutim, sudbina se presudno okrenula kada je Justinijanov ujak, Justin I., preuzeo bizantsko prijestolje 518. godine te je usvajanje u carsku obitelj učinkovito razbilo ograničenja njegova skromnog podrijetla. Justinijanov ujak, sada car Justin I., postavio ga je na razne važne uloge unutar carske uprave. Kroz ove položaje, Justinijan je pokazao svoje sposobnosti kao upravitelj, diplomat i strateg.³ U tom su razdoblju Justinijanovi talenti i inteligencija počeli isticati te je zadobio povjerenje i poštovanje ljudi oko sebe.

Kako je vladavina Justina I napredovala, Justinijanov je utjecaj nastavio rasti. Postao je ključni savjetnik i osoba od povjerenja cara, sudjelujući u kritičnim procesima donošenja odluka. To je označilo prijelaz iz relativno nepoznate osobe u središnju figuru unutar bizantskog dvora.⁴

1 Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). Justinijan I. Veliki. Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

2 Hussey, Joan Mervyn. (2023) Justinian I. Encyclopedia Britannica.

3 Isto.

4 Isto.

U znak priznanja za njegov doprinos i potencijal, Justinijan je 527. godine n. e. imenovan sucarem. Ovo formalno napredovanje označilo je značajnu prekretnicu na njegovom putu. Njegovo partnerstvo s Justinom I. dalo mu je neprocjenjiv uvid u zamršenost carskog upravljanja i vanjskih poslova.⁵ Ovo iskustvo će se pokazati ključnim jer je on kasnije preuzeo vlast.

Nakon smrti cara Justina I. 527. godine nove ere, Justinijanov prijelaz na jedinog vladara nije prošao bez izazova. Naslijedio je carstvo koje se hvatalo u koštac s raznim unutarnjim i vanjskim problemima. Bizantsko se Carstvo suočavalo s teritorijalnim sporovima, vjerskim prijeporima i ekonomskim poteškoćama. Justinijanov zadatak bio je odgovoriti na te izazove dok učvršćuje svoj položaj sposobnog i legitimnog vladara.⁶

Justinijan nije gubio vrijeme u utvrđivanju vlasti i ostvarenju svoje vizije carstva. Započeo je donošenjem niza administrativnih i pravnih reformi usmjerenih na racionalizaciju birokracije i povećanje učinkovitosti upravljanja, a njegovo prethodno iskustvo kao sucara omogućilo mu je uvid u zamršenost carske uprave.⁷

2.1. Teodorin utjecaj

Carica Teodora, Justinijanova žena, odigrala je ključnu ulogu u njegovoj vladavini. Teodora nije bila aristokratskog porijekla, a njezino je podrijetlo bilo daleko od uobičajenog za caricu. Međutim, posjedovala je izvanrednu inteligenciju, snagu karaktera i akutno razumijevanje politike i diplomacije. Partnerstvo između Justinijana i Teodore karakteriziralo je međusobno poštovanje i zajedničke ambicije.⁸

Teodorin utjecaj proširio se izvan tradicionalnih okvira bizantske carice. Bila je poznata po zalaganju za prava žena i marginaliziranih skupina, a njezini su uvidi često utjecali na Justinijanovu politiku. Teodorina prisutnost na dvoru dodala je dubinu Justinijanovoj vladavini, a njezina uključenost u državna pitanja naglasila je dinamičnu prirodu njihova partnerstva.⁹

Justinijanov uspon potaknut je njegovom izuzetnom inteligencijom, strateškim razmišljanjem i odlučnošću. Posjedovao je jasnu viziju budućnosti carstva, koja je obuhvaćala ne

5 Oo. Cit. Hussey, Joan Mervyn. (2023) Justinian I. Encyclopedia Britannica.

6 Isto.

7 Isto.

8 Britannica (2023). Theodora.

9 Isto.

samo domaću stabilnost, već i obnovu njegove nekadašnje slave. Njegovu je politiku podupirala želja za ponovnom uspostavom teritorijalnog integriteta Rimskog Carstva, cilj koji je imao duboke implikacije na geopolitički krajolik.

2.2. Kodifikacija rimskog prava

Kodifikacija rimskog prava pod Justinijanovom vladavinom označila je transformativni trenutak u pravnoj povijesti. Rimski pravni sustav razvijao se stoljećima, obuhvaćajući golemu i zamršenu zbirku zakona, dekreta i pravnih mišljenja. Međutim, ove zbirke pravnih izvora često su dovodile do zbrke, nedosljednosti i poteškoća u pristupu i razumijevanju zakona. Prepoznajući te izazove, Justinijan je krenuo u monumentalni projekt sastavljanja, organiziranja i sistematiziranja rimskog prava.¹⁰

Justinijanova ambicija da kodificira rimsko pravo dovela je do okupljanja tima pravnih učenjaka i stručnjaka, s Tribonijanom na čelu. Tribonijan, istaknuti pravnik, bio je pokretač napora kodifikacije. Pod njegovim vodstvom, grupa pravnih stručnjaka pregledala je i prebiralala golemi korpus pravnih tekstova.¹¹

Nastali *Corpus Juris Civilis* sastojao se od nekoliko različitih komponenti, od kojih je svaka služila određenoj svrsi unutar pravnog okvira¹²:

1. *Digesta (Pandectae)*: *Digesta*, često nazivana i *Pandectae*, bila je kompilacija izvadaka iz djela istaknutih rimskih pravnika. Ova opsežna zbirka sažela je i organizirala pravna mišljenja o širokom rasponu tema. Imala je za cilj pružiti koherentan i autoritativan izvor pravnih tumačenja, osiguravajući dosljednost i predvidljivost u pravnoj praksi.
1. *Institutiones*: *Institutiones* su služili kao obrazovno sredstvo, pružajući sustavan uvod u rimsko pravo za ambiciozne pravne znanstvenike i praktičare. Predstavljali su temeljne pravne pojmove i načela u strukturiranom formatu, olakšavajući obrazovanje i obuku budućih pravnika.

10 Legrand, P. (1995). Antiqui juris civilis fabulas [Review of *Quebec Civil Law*, by R. A. MacDonald & John E. C. Brierley]. *The University of Toronto Law Journal*, 45(3), str. 318.

11 Isto, str. 328.

12 Isto, str. 328.

2. *Codex repetitae praelectionis*: *Codex repetitae praelectionis* je bio zbirka carskih zakona i dekreta koje su izdali razni carevi. Ova je komponenta imala za cilj centralizirati i pojednostaviti složenu mrežu pravnih ukaza, olakšavajući pravnim stručnjacima i građanima pristup i razumijevanje zakona koji su vladali carstvom.
3. *Authenticum* ili *Novellae Constitutiones*: zbirka novih zakona i propisa koje je uveo sam Justinijan. Ti su zakoni rješavali novonastala pravna pitanja i promjene u društvenim normama. Novele su predstavljale Justinijanova nastojanja da pravni okvir prilagodi suvremenim izazovima.

Corpus Juris Civilis imao je dubok i trajan utjecaj na razvoj pravnih sustava. Njegova sustavna organizacija, koherentnost i sveobuhvatno pokrivanje pravnih tema predstavljaju presedan za buduće zakone. Načela utvrđena u kodifikaciji, kao što su pojmovi pravde, imovinskih prava i ugovornih obveza, nastavljaju utjecati na modernu pravnu misao i praksu.¹³

Corpus Juris Civilis također je pridonio očuvanju i prijenosu rimske pravne baštine. Dok je Zapadno Rimsko Carstvo propalo u Justinijanovo vrijeme, kodifikacija je osigurala da će bit rimskog prava trajati kroz Bizantsko Carstvo i dalje. Elementi *Corpus Juris Civilis* našli su svoj put u pravne sustave diljem Europe, pridonoseći razvoju tradicije građanskog prava.¹⁴

Justinijanova kodifikacija rimskog prava svjedočanstvo je njegove predanosti jasnoći, dosljednosti i pristupačnosti u pravnim stvarima. *Corpus Juris Civilis* ostaje značajno postignuće, odražavajući dostignuća i administrativne sposobnosti Bizantskog Carstva.¹⁵ Njegov trajni utjecaj naglašava njegov značaj ne samo u pravnoj povijesti nego i u široj evoluciji društvenih normi i upravljanja.

2.3. Arhitektonske ambicije

Justinijanove arhitektonske ambicije bile su odraz njegove želje da prikaže veličinu, bogatstvo i kulturnu moć Bizantskog Carstva. Krunski dragulj njegovih arhitektonskih postignuća

13 Legrand, P. (1995). *Antiqui juris civilis fabulas* [Review of *Quebec Civil Law*, by R. A. MacDonald & John E. C. Brierley]. *The University of Toronto Law Journal*, 45(3), str. 318.

14 Isto.

15 Isto.

bila je izgradnja Aja Sofije¹⁶ (Slika 1) u Konstantinopolu (današnji Istanbul, Turska). Dovršena 537. godine nove ere, Aja Sofija postala je kultno remek-djelo.

Najistaknutija značajka Aja Sofije je njena ogromna i visoka kupola. Arhitektonski izazov stvaranja kupole takve veličine bio je golem, a Justinijanovi arhitekti, Antemije iz Trala i Izidor iz Mileta, nadvladali su ovaj izazov inovativnim inženjerskim rješenjima. Konstrukcija kupole bila je revolucionarna za svoje vrijeme, oslanjajući se na inovativne tehnike za raspodjelu goleme težine strukture.¹⁷

Dizajn kupole uključivao je niz koncentričnih lukova i visilica, omogućujući masivnoj kupoli glatki prijelaz sa svoje kružne baze na četvrtaste zidove zgrade. Konstrukcija kupole bila je dokaz bizantskog inženjerskog umijeća i postavila je presedan za arhitektonske inovacije koje će utjecati na buduće generacije. Unutrašnjost Aja Sofije bila je ukrašena izvrsnim mozaicima koji su prikazivali vjerske scene, likove i uzorke. Ovi su mozaici bili složeno dizajnirani i pomno izvedeni. Mozaici nisu bili samo vizualno zapanjujući, već su prenosili i teološke teme i narative, pridonoseći duhovnom i kulturnom značaju katedrale.¹⁸

Slika 1. Aja Sofija

Izvor: <https://greekcitytimes.com/2016/09/17/history-of-hagia-sophia-of-constantinople/>

16 Gilbert, D. (2018). Constantinople réelle et imaginaire. Paris: Association Des Amis Du Centre d'Histoire Et Civilisation De Byzance, str. 108.

17 Isto.

18 Isto.

Ogromni unutarnji prostor Aja Sofije, okupan blagim sjajem prirodnog svjetla koje se filtriralo kroz prozore i osvjetljavalo mozaike, stvorio je atmosferu koja ulijeva strahopoštovanje (Slika 2). Kombinacija arhitektonskih inovacija i umjetničkog izražaja uspostavila je Aja Sofiju kao svjetionik bizantske kulture i vjere.¹⁹

Slika 2. Prikaz unutrašnjosti Aje Sofije iz ranijeg razdoblja

Izvor: <https://www.dailysabah.com/feature/2018/06/29/hagia-sophia-disgraced-by-crusaders-treasured-by-ottomans>

Justinijanovi arhitektonski poduhvati proširili su se i izvan Aja Sofije. Nadzirao je opsežan program razvoja urbane infrastrukture i utvrda. Izgradnja gradskih zidina i utvrda, često korištenjem naprednih obrambenih tehnika, imala je za cilj povećati sigurnost bizantskih gradova i zaštititi ih od vanjskih prijetnji. Osim obrane, Justinijanove arhitektonske inicijative također su poboljšale kvalitetu života bizantskih građana. Ulagao je u izgradnju akvadukta koji su osiguravali pouzdanu opskrbu vodom urbanih središta, pridonoseći javnom zdravlju i sanitarnim uvjetima. Javne zgrade, poput kupališta i bazilika, također su bile dio njegovih nastojanja da promiče građansku dobrobit i kulturni angažman.²⁰

Arhitektonska dostignuća Justinijanove vladavine prenijela su snažnu poruku o snazi i vitalnosti Bizantskog Carstva. Aja Sofija, sa svojom kupolom, stajala je kao dokaz predanosti

19 Op. cit. Gilbert, D. (2018). Constantinople réelle et imaginaire. Paris: Association Des Amis Du Centre d'Histoire Et Civilisation De Byzance, str. 109.

20 Isto.

carstva duhovnoj odanosti i kulturnoj izvrsnosti. Urbana infrastruktura i utvrde naglašavale su odlučnost Carstva da zaštiti svoje gradove i građane. Justinijanova arhitektonska ostavština i dalje izaziva divljenje i fascinaciju. Posebno je Aja Sofija doživjela razne transformacije tijekom stoljeća i ostaje moćan simbol bizantskih dostignuća, mjesto UNESCO-ve svjetske baštine i trajno remek-djelo koje odražava raskrižje inženjeringa, umjetnosti i kulturnog značaja.

3. Uzroci i prethodni događaji Bizantsko-gotskog rata

Bizantsko-gotski rat, sukob koji se razvio za vrijeme vladavine Justinijana I., predstavlja ključni događaj u bizantskoj povijesti. Označio je značajan pokušaj obnove teritorijalne cjelovitosti Rimskog Carstva vraćanjem izgubljenih teritorija od raznih gotskih plemena. Ovo poglavlje daje prikaz temeljnih uzroka i slijed događaja koji su doveli do izbijanja Bizantsko-gotskog rata. Istražujući političke, vjerske i kulturne čimbenike, kao i napetosti između Istočnog Rimskog Carstva i Ostrogotskog Kraljevstva stječemo uvid u uzroke i utjecaje koji su rezultirali ovim sukobom.

3.1. Politički čimbenici

Raspad Zapadnog Rimskog Carstva i Justinijanove ambicije bili su ključni politički čimbenici koji su postavili temelje za Bizantsko - gotski rat i sukobe koji su uslijedili. Ti su čimbenici duboko utjecali na postupke i odluke Justinijana I. tijekom ovog razdoblja. Raspad Zapadnog Rimskog Carstva označio je prekretnicu u povijesti Europe i imao je dalekosežne posljedice koje su se protezale daleko izvan njezinih granica. Pad ove nekoć moćne velesile bio je rezultat složenog međudjelovanja čimbenika koji su se akumulirali stoljećima.²¹

Naime, Zapadno Rimsko Carstvo suočavalo se s ekonomskim izazovima koji su ugrožavali sposobnost da zadrži svoje ogromne teritorije. Visoko oporezivanje, degradirana valuta i poremećaji u trgovini pridonijeli su ekonomskoj nestabilnosti i ometali sposobnost carstva da financira svoje vojne i administrativne potrebe. Kontinuirani vojni sukobi s vanjskim silama, kao što su osvajačka plemena i suparničke sile, smanjili su resurse carstva, a potreba za obranom više granica i nemogućnost da se odlučno poraze te vanjske prijetnje oslabili su rimsku vojnu snagu.²²

Široko rasprostranjena percepcija odvojenosti i korumpirane vladajuće klase smanjila je potporu središnjoj vladi. Migracije i kretanja raznih germanskih plemena, kao što su Vizigoti, Vandali i Ostrogoti, preko rimskih granica stvorili su stanje stalnog nemira. Pritisak tih migracija,

21 Wasson, D. L. (2018). *Fall of the Western Roman Empire*, str. 58.

22 Isto.

zajedno s oslabljenom obranom Carstva, omogućio je ovim plemenima da uspostave svoju prisutnost unutar rimskih granica Carstva.²³

Carstvo se suočavalo s prijetnjama iz više smjerova. Osim germanskih plemena, Huni su vršili pritisak na Istočno i Zapadno Rimsko Carstvo, prisiljavajući ih da preusmjere sredstva za obranu. Raspad je dosegao vrhunac 476. godine kada je posljednjeg rimskog cara Zapada, Romula Augustula, svrgnuo Odoakar, germanski poglavica. Ovaj događaj označio je simboličan kraj Zapadnog Rimskog Carstva i signalizirao raspad središnje vlasti u Rimu. Svrgavanje Romula Augustula i nedostatak neprekinute linije rimskih careva koji su vladali iz Rima naglasili su pad carstva.²⁴

Posljedice pada Zapadnog Rimskog Carstva bile su duboke i višedimenzionalne. Bivši zapadni rimski teritoriji doživjeli su pojavu raznih država nasljednica i plemenskih kraljevstava. Ova fragmentacija političke vlasti preoblikovala je geopolitičku kartu Europe, dovodeći do decentraliziranog i fluidnog političkog krajolika. Pad Carstva imao je i kulturne posljedice. Miješanje rimske i barbarske kulture u državama nasljednicama dovelo je do novih društava i identiteta.²⁵

Jedna od država nasljednica koja je nastala na ruševinama Zapadnog Rimskog Carstva bilo je Ostrogotsko Kraljevstvo pod Teodorikom Velikom. Ostrogoti su se ustalili u Italiji, gdje su vladali s relativno stabilnom i učinkovitom upravom. Teodorikova vladavina donijela je određenu mjeru reda na bivše zapadnorimske teritorije, omogućivši određeni stupanj kulturnog kontinuiteta i ekonomske stabilnosti.²⁶

Stabilnost koju je uspostavilo Ostrogotsko Kraljevstvo predstavljala je izazov Justinijanovom snu o povratu bivših rimskih teritorija. Prisutnost organiziranog i učinkovitog Ostrogotskog kraljevstva u Italiji značila je da se Bizant morao boriti s uspostavljenim političkim

23 Op. cit. Wasson, D. L. (2018). *Fall of the Western Roman Empire*, str. 58.

24 Isto, str. 59.

25 Youvan, C.D. (2024). *The Fall of Rome: Willful Ignorance and the Collapse of the Western Roman Empire*, str. 16.

26 Tore Hindrum, H. (2014). *Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective*. Oslo: Institutt for arkeologi, str. 4.

entitetom, a ne s vakuumom moći. Ta bi stvarnost utjecala na složenost Justinijanovih ambicija da ponovno ujedini Rimsko Carstvo.²⁷

Justinijanova odlučnost da povрати izgubljena područja bila je i osobna težnja i stvar carske dužnosti a obnovu Rimskoga Carstva na njegovu nekadašnju teritorijalnu cjelovitost smatrao je svojom misijom. Vraćanje teritorija koje je držalo Ostrogotsko Kraljevstvo u Italiji nije se odnosilo samo na proširenje bizantske kontrole; radilo se i o ponovnom uspostavljanju zakonite dominacije Bizantskog Carstva nad ovim zemljama.²⁸

3.2. Vjerski i kulturni čimbenici

Vjerski i kulturni krajolik Bizantsko - gotskog rata bio je obilježen složenom dinamikom koja je utjecala na diplomatske odnose, društvene interakcije i cjelokupnu atmosferu između Bizantskog Carstva i Ostrogotskog Kraljevstva. Vjerske razlike i kulturni identitet Bizantskog Carstva igrali su značajnu ulogu u oblikovanju konteksta Bizantsko - gotskog rata. Vjerske razlike između Istočnog Rimskog Carstva i Ostrogotskog Kraljevstva bile su ukorijenjene u teološkim sporovima koji su imali duboke implikacije na društvenu koheziju i diplomatske pregovore. Ostrogoti su se, pod vladavinom Teodorika Velikog, pridržavali arijanskog kršćanstva, teološkog uvjerenja koje se razlikovalo od Nicejskog vjerovanja.²⁹

Arijanstvo je bilo kristološko vjerovanje koje je odbacivalo ortodoksno shvaćanje Svetog Trojstva. Pretpostavljalo se da je Isusa Krista stvorio Bog Otac i da je bio drugačiji od Oca. Ovo vjerovanje bilo je u suprotnosti s Nicejskim vjerovanjem, koje je potvrđivalo jednakost Oca, Sina i Duha Svetoga.³⁰

Vjerska razlika između nicejskog kršćanstva Bizantskog Carstva i arijanstva Ostrogotskog Kraljevstva stvorila je vjerski jaz koji je utjecao i na društvene interakcije i na političke pregovore. Teološke razlike stvorile su prepreke razumijevanju i suradnji, budući da je svaka strana vjerovanja druge smatrala heretičkim ili pogrešnim.

27 Op. cit. Tore Hindrum, H. (2014). *Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective*. Oslo: Institutt for arkeologi, str. 9.

28 Isto, str. 38.

29 McOmish, D. M. (2011). *The Roman elite and the power of the past: continuity and change in Ostrogothic Italy*, str. 104.

30 Isto.

Bizantsko je Carstvo, unatoč svojoj političkoj i zemljopisnoj evoluciji, zadržalo snažnu vezu sa svojim rimskim naslijeđem. Bizantinci su se smatrali nasljednicima rimskog naslijeđa, a taj je identitet bio povezan s njihovim kulturnim, administrativnim i vjerskim tradicijama. Kontrola Ostrogotskog kraljevstva nad Italijom nije bila samo politička stvarnost; bio je izravan izazov Justinijanovoj viziji ponovno ujedinjenog Rimskog Carstva. Simbolično značenje ponovnog preuzimanja ovih teritorija daleko je nadilazilo geopolitička razmatranja. Povrat Italije bio je način obnove bizantske carske vlasti nad područjima koja su bila sastavni dio identiteta i povijesti Rimskog Carstva.³¹

Justinijanove ambicije bile su isprepletene sa željom za trajnim naslijeđem. Želio je biti zapamćen kao više od samo još jednog cara; nastojao je ostaviti neizbrisiv trag u povijesti time što je bio priznat kao obnovitelj rimske vlasti i jedinstva. Ponovnim osvajanjem izgubljenih teritorija i ponovnim ujedinjenjem Rimskog Carstva, Justinijan je imao za cilj osigurati svoje mjesto među velikim vladarima povijesti i potvrditi pravo mjesto Bizantskog Carstva kao nastavljača rimskog naslijeđa.³²

Kulturni identitet Bizantskog Carstva bio je spoj rimskih tradicija, grčkih utjecaja i kršćanskih vjerovanja. Ta sinteza bila je jedinstvena značajka bizantske kulture i igrala je ulogu u razlikovanju Carstva od njegovih prethodnika i suvremenika. Oporavak bivših rimskih teritorija nije se odnosio samo na političku dominaciju; radilo se o očuvanju i promicanju ove osebujne kulturne amalgamacije.

3.3. Napetosti između Bizanta i Ostrogota

Napetost između Bizantskog Carstva i Ostrogotskog Kraljevstva bila je temeljno ukorijenjena u sukobljenim zahtjevima za autoritetom nad teritorijima u Italiji. Ostrogotsko Kraljevstvo, predvođeno Teodorikom Velikom, uspostavilo je dobro organiziranu i stabilnu upravu

31 Op.cit. Tore Hindrum, H. (2014). *Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective*. Oslo: Institutt for arkeologi, str. 48.

32 Op. cit. Gilbert, D. (2018). *Constantinople réelle et imaginaire*. Paris: Association Des Amis Du Centre d'Histoire Et Civilisation De Byzance, str. 109.

u Italiji. dok je Bizant smatrao da su ti teritoriji s pravom dio carstva, njihova vizija obnove rimske vladavine dodatno je pogoršala te napetosti.³³

Pod Teodorikovom vladavinom, Ostrogotsko Kraljevstvo postiglo je razinu stabilnosti i prosperiteta koji su nedostajali odmah nakon pada Zapadnog Rimskog Carstva. Teodorikova uprava uspješno je integrirala gotsko i rimsko stanovništvo, a on je naglašavao važnost održavanja reda i zakona. Provodio je politike za obnovu gospodarstva, infrastrukture i održavanje skladnog suživota među različitim vjerskim i kulturnim skupinama.³⁴

Dok je Teodorikova vladavina Italiji donijela određenu mjeru stabilnosti, Bizantsko je Carstvo na te teritorije gledalo kao na sastavni dio povijesne ostavštine Rimskog Carstva. Sporovi koji su se pojavili između Bizanta i Ostrogota bili su ukorijenjeni u složenoj međugri političkih, upravnih i kulturnih čimbenika. Ti su sporovi bili pokazatelji širih napetosti i borbi za moć koje su karakterizirale odnos između dviju sila uoči Bizantsko-gotskog rata. Oporezivanje je bilo središnja točka spora između Bizanta i Ostrogota. Bizantsko Carstvo, s ciljem povrata bivših rimskih teritorija, nastojalo je ubirati poreze iz ovih regija kako bi ojačalo svoje resurse i autoritet.³⁵

Bizant je nastojao ostvariti veću kontrolu i utjecaj na područja koja su s pravom smatrali svojim. To ih je često dovodilo u izravan sukob s nastojanjima ostrogotske uprave da zadrži vlast. Ostrogotsko Kraljevstvo razvilo je vlastite sustave upravljanja i uprave, a pokušaji Bizanta da nametnu svoje birokratske strukture i službenike naišli su na otpor.³⁶

Drugi izvor napetosti bilo je postupanje prema rimskim građanima koji su živjeli na ostrogotskim teritorijima. Ostrogota. Ostrogoti su željeli održati vlastiti društveni poredak i zakone što je stvorilo sukobe oko pitanja kao što su zakonska prava, vlasništvo nad imovinom i društveni status ovih građana.³⁷

Kulturne i vjerske razlike dodatno su zakomplicirale ove sporove. Bizant je sebe smatrao nasljednicima rimske tradicije i kršćanstva, dok su se Ostrogoti držali svojih arijanskih kršćanskih

33 Op.cit. Tore Hindrum, H. (2014). *Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective*. Oslo: Institutt for arkeologi, str. 42.

34 Isto.

35 Isto.

36 Isto, str. 43.

37 Isto.

vjerovanja i običaja. Te su razlike obojile njihove poglede na upravljanje, pravne sustave i društvene norme, pridonoseći nesporazumima i sukobima.³⁸

Dok su sporovi oko oporezivanja, upravljanja i tretmana rimskih građana trajali, napetosti između dviju sila su eskalirale. Bizant, vođen svojom ambicijom da povрати Italiju i potvrdi svoju vlast, bio je odlučan svladati otpor koji je predstavljala ostrogotska uprava. S druge strane, Ostrogoti nisu bili voljni odreći se kontrole i privilegija nad područjima kojima su upravljali godinama.³⁹

Belizar, istaknuti bizantski general i vojni zapovjednik, odigrao je ključnu ulogu u događajima koji su doveli do Bizantsko-gotskog rata. Njegovi vojni uspjesi i strateška oštroumnost imali su dubok utjecaj na oblikovanje Justinijanova samopouzdanja i ukupnog smjera ambicija Bizantskog Carstva. Belizarova postignuća u sjevernoj Africi bila su dokaz njegove vojne vještine. Godine 533. nove ere, Justinijan je Belizaru dodijelio zadatak da povрати Vandalsko Kraljevstvo u sjevernoj Africi, koje je bilo značajna sila u zapadnom Sredozemlju. Belizarov pohod bio je obilježen brzim i odlučujućim pobjedama, koje su rezultirale zauzimanjem Kartage i slomom Vandalskog kraljevstva. Ovo vojno postignuće pokazalo je Belizarovu stratešku briljantnost i pokazalo sposobnost bizantske vojske za uspješno osvajanje.⁴⁰

Nakon Belizarovog trijumfa u sjevernoj Africi uslijedilo je njegovo sudjelovanje u povratku bivših rimskih provincija u Italiji. 535. godine, Justinijan je povjerio Belizaru zadatak da predvodi ekspediciju u Italiju kako bi povratio teritorije koji su bili pod vlašću Ostrogota. Ovaj pothvat označio je početak Gotskog rata.

Belizarov uspjeh u pohodima imao je značajan utjecaj na Justinijanovo povjerenje u sposobnost bizantske vojske za osvajanje. Brze i relativno glatke pobjede u Sjevernoj Africi pokazale su da Justinijanove ambicije da povрати izgubljene teritorije nisu bile samo idealistički snovi, već dostižni ciljevi. Belizarovo vojno umijeće pružilo je opipljiv dokaz da je Justinijanova vizija ponovnog ujedinjenja Rimskog Carstva bila nadohvat ruke.⁴¹

38

39 Op.cit. Tore Hindrum, H. (2014). *Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective*. Oslo: Institutt for arkeologi, str. 43.

40 Hughes, I. (2009). *Belisarius: The Last Roman General*. Westholme Publishing, str. 112.

41 Isto.

Belizar nije bio samo vješt zapovjednik na bojnopolju; također je bio strateški mislilac koji je mogao osmisliti zamršene planove koji su kombinirali vojnu silu, diplomaciju i pametnu taktiku. Njegova sposobnost prilagodbe promjenjivim okolnostima, iskorištavanja slabosti u neprijateljskoj strategiji i održavanja morala svojih trupa bila je izvanredna. Ove su ga kvalitete učinile nevjerojatnim vođom i ključnim sredstvom za Justinijanove ambicije.⁴²

Belizarov ugled i postignuća bacaju dugu sjenu na događaje Bizantsko - gotskog rata koji su se odvijali. Njegovi uspješni pohodi ne samo da su ojačali Justinijanovo samopouzdanje, već su i privukli podršku i odanost vojnika koji su vjerovali u njegovo vodstvo. Kako je Bizantsko Carstvo krenulo u svoju kampanju povrata Italije od Ostrogotskog Kraljevstva, Belizarova uloga strateškog uma pokazala bi se ključnom u oblikovanju tijeka sukoba.⁴³

42 Op. cit. Hughes, I. (2009). *Belisarius: The Last Roman General*. Westholme Publishing, str. 112.

43 Isto.

4. Kronološki prikaz Bizantsko-gotskog rata

Bizantsko - gotski rat, koji je trajao nekoliko desetljeća, odvijao se kroz složen kronološki slijed, obilježen različitim fazama i kampanjama. U nastavku se bavimo ključnim događajima i fazama koje karakteriziraju ovu dugotrajnu borbu:

1. Rane faze (od 535 do 540):

Bizantsko - gotski rat započeo je tijekom ranih faza od 535. do 540. godine, obilježen odlučnom invazijom na Italiju koju je predvodio bizantski general Belizar. U godinama 535.-536., pod strateškim vodstvom Belizara, bizantske snage pokrenule su kampanju s ciljem preuzimanja kontrole nad Italskim teritorijima koje je držalo Ostrogotsko Kraljevstvo. Ovaj vojni pothvat označio je početak dugotrajnog sukoba koji će oblikovati sudbinu regije.⁴⁴

Godine 536. Bizantinci su ostvarili značajne pobjede jer su zauzeli ključne strateške lokacije, ponajviše Napulj i Rim. Ova osvajanja ne samo da su ojačala njihov teritorijalni utjecaj, već su i uspostavila čvrsto uporište u srcu središnje Italije. Ova rana postignuća označila su početak višestrane borbe koja će se razvijati tijekom godina koje su uslijedile, postavljajući pozornicu za duboke događaje i transformacije koje će definirati tijekom Gotskog rata.

2. Teodorikova vladavina (od 540. do 552.):

Tijekom ove ključne faze Bizantsko - gotskog rata odvijao se niz događaja koji su preoblikovali putanju sukoba. Godine 540. Teodorik je stupio na prijestolje Ostrogota, što je bio značajan događaj koji je postavio temelje za daljnja neprijateljstva. Njegovo preuzimanje vlasti označilo je početak niza događaja koji će produbiti postojeće napetosti između Bizanta i Ostrogota. Godine 541. bizantske snage pod zapovjedništvom ambicioznog vojskovođe Belizara uspjele su zauzeti Ravenu, glavni grad Ostrogotskog kraljevstva. Međutim, ova pobjeda nije u potpunosti ugušila gotski otpor, pripremajući teren za stalnu borbu.⁴⁵

Između 541. i 542. kao gotski poglavica, Badula je odlučno izazvao bizantsku vlast, potaknuvši svoje snage i okupivši Ostrogotsko Kraljevstvo protiv bizantskog prodora. Njegovo pojavljivanje dovelo je do faze pojačanog sukoba, koju su karakterizirale promjene sudbine na

44 Evans, J. (2000). *The Age of Justinian: The Circumstances of Imperial Power*. London: Routledge, str. 109.

45 Isto.

bojnom polju i diplomatsko manevriranje. Godine 545. Baduline snage postigle su značajnu pobjedu zauzevši Rim nakon dugotrajne opsade što je rezultiralo razaranjem grada, ilustrirajući težak danak koji je sukob iznio na obje strane.

Međutim, odnos snaga se ponovno promijenio. Godine 548., pod sposobnim Belizarovim vodstvom, bizantske snage uspjele su preoteti Rim Badulinoj kontroli. Ključni trenutak dogodio se 551. godine kada je Badula poginuo u bitci, što je označilo prekretnicu u ostrogotskom vodstvu. Njegova smrt otvorila je razdoblje neizvjesnosti i nestabilnosti među Ostrogotima, dodatno zakompliciravši krajolik i ostavivši prostora za pojavu novog vodstva.

Faza koja je obuhvaćala Teodorikovu vladavinu i Badulin uspon kao gotskog vođe ne samo da je pokazala zamršenost promjena vodstva unutar Ostrogotskog Kraljevstva, već je također naglasila upornost i stratešku snagu obiju strana u tekućem sukobu. Ti će događaji značajno utjecati na kasniju putanju Bizantsko-gotskog rata, oblikujući njegovu dinamiku i ishode u godinama koje dolaze.⁴⁶

3. Narzes i konačno osvajanje

Tijekom ove kritične faze od 552. do 554. pojavila se ključna uloga bizantskog generala Narzesa, usmjeravajući Bizantsko - gotski rat prema njegovom konačnom završetku. Godine 552. Narzes je preuzeo autoritativno zapovjedništvo nad bizantskim snagama stacioniranim u Italiji, započinjajući niz kampanja koje će se suočiti i razbiti dugotrajni gotski otpor. Pod Narzesovim oštroumnim vodstvom, bizantski vojni stroj je pokrenut, upotrebljavajući svoju stratešku moć.⁴⁷

Godine 553. došlo je do konačne prekretnice u obliku bitke kod Mons Laktarija. Ovaj okršaj oružja svjedočio je o Narzesovoj vojnoj sposobnosti i discipliniranoj odlučnosti njegovih vojnika. Ishod je bio odjekujući: odlučna pobjeda koja je ubrzala strmoglavi pad ostrogotskih snaga. Godina 554. pokazala se kao vrhunac Narzesovih neumornih napora i strateškog sjaja. Njegove su snage uspješno probile ostrogotsko uporište Ravennu, što je uspjeh koji je naglasio efektivni kraj ostrogotske dominacije u Italiji. Ova značajna pobjeda ne samo da je signalizirala

46 Op. Cit. Evans, J. (2000). *The Age of Justinian: The Circumstances of Imperial Power*. London: Routledge, str. 109.

47 Isto.

završetak Bizantsko-gotskog rata, već je i učvrstila bizantsku kontrolu nad regijom, učvrstivši naslijeđe Narzesa i trajni trijumf Bizantskog Carstva nad njegovim ostrogotskim protivnikom.

4. Posljedice i naslijeđe

Nakon formalnog završetka Bizantsko - gotskog rata, trajne i dalekosežne posljedice sukoba dospjele su u fokus, ostavljajući neizbrisiv trag na tijek povijesti. Bizantsko Carstvo izašlo je iz rata kao pobjednička sila, no izazovi koji proizlaze iz upravljanja i stabilnosti nastavili su predstavljati značajne prepreke u razdoblju nakon sukoba. Vojni trijumf bio je samo početak složenog puta upravljanja novostečenim teritorijima i pomirenja različitih populacija unutar njih.⁴⁸

Vlast Bizantskog Carstva nad Italijom održavala se nekoliko stoljeća nakon završetka Bizantsko-gotskog rata. Međutim, dugotrajna i teška priroda sukoba, zajedno s naporima održavanja kontrole nad udaljenim teritorijima, postupno je pridonijela opadanju prisutnosti Carstva u širem zapadnom Sredozemlju.⁴⁹

Ključno je naglasiti da Bizantsko – gotski rat nije bio pojedinačni, neprekinuti sukob, već višestruki niz faza i kampanja koje su trajale desetljećima. Složenost sukoba leži u njegovoj prirodi koja se neprestano razvijala, jer su obje strane prilagođavale strategije i ciljeve kao odgovor na promjenjive okolnosti. Različite faze rata odražavale su zamršenu dinamiku vremena, odražavajući razvoj političkog i vojnog krajolika.

Duboki utjecaj Bizantsko - gotskog rata proširio se daleko izvan područja vojnih manevara. Njegov utjecaj odjeknuo je u političkom, kulturnom i demografskom tkivu Italije i Bizantskog Carstva. Granice su ponovno iscrtane, strukture moći pomaknute, a društva su transformirana u svjetlu ove dugotrajne borbe. Naslijeđe Bizantsko - gotskog rata nastavilo je oblikovati putanju ovih regija za generacije koje dolaze, naglašavajući njegov značaj kao odlučujućeg poglavlja u povijesti mediteranskog svijeta.

48 Op. Cit. Youvan, C.D. (2024). The Fall of Rome: Willful Ignorance and the Collapse of the Western Roman Empire, str. 16.

49 Isto.

5. Socioekonomski učinci Bizantsko-gotskog rata

Bizantsko - gotski rat, ključni sukob koji je preoblikovao sredozemni svijet, imao je duboke socioekonomske posljedice koje su odjeknule cijelim Bizantskim Carstvom i regijama zapletenim u sukob. Ovo poglavlje istražuje višestruke socioekonomske posljedice rata, rasvjetljavajući njegove dalekosežne učinke na trgovinu, poljoprivredu i urbani život.

5.1. Učinci na trgovinu

Posljedice rata na trgovinu bile su znatne i dalekosežne, obuhvaćajući niz posljedica koje su se protezale kroz sredozemno gospodarstvo. Trgovačke mreže, koje su u povijesti bile arterije trgovine i kulturne razmjene, podnijele su najveći teret sukoba, što je dovelo do niza gospodarskih izazova. Turbulentno okruženje Bizantsko - gotskog rata izazvalo je kaos na pomorskim trgovačkim putovima koji su omogućili kretanje roba, ideja i kultura preko Sredozemlja. Obalne regije, koje su prije vrvjele trgovinom i razmjenom, suočile su se s povećanim rizicima zbog napada i bitaka. Trgovački brodovi koji su plovili ovim vodama nailazili su na nesigurnosti u rasponu od piratstva do vojnih sukoba. Zbog toga su se mnogi trgovci odlučili za sigurnije rute ili su se potpuno suzdržali od pomorskih pothvata. Ovaj pad pomorskih trgovačkih putova ne samo da je ograničio kretanje robe, već je i prekinuo veze između različitih regija Sredozemlja.⁵⁰

Razorna priroda sukoba proširila se izvan fizičkih rizika plovidbe. Trgovačke aktivnosti u obalnim i kopnenim područjima su stradale jer je rat prožimao trgovačke mreže. Kretanje robe bilo je ometano pomicanjem bojišnica, čineći trgovačke putove nepouzdanima. Trgovci su se suočavali s poteškoćama u nabavi proizvoda, nailazeći na prekide opskrbnog lanca zbog ratnih poremećaja u proizvodnim centrima. Ti su se prekidi odjeknuli u raznim sektorima gospodarstva, od luksuzne robe do osnovnih roba.⁵¹

Obalni krajevi koji su često bili izloženi napadima i borbama suočavali su se s velikim neuspjesima. Ova područja, nekoć uspješna trgovačka središta, doživjela su eroziju svoje ekonomske vitalnosti jer su trgovci oklijevali krenuti u nestalne vode. Prijetnja od napada i

⁵⁰Norwich, J.J. (1988). *Byzantium: The Early Centuries*. London: Penguin, str. 112.

⁵¹ Isto.

nepredvidivost sukoba doveli su do napuštanja ili obustave gospodarskih aktivnosti koje su održavale ove zajednice generacijama.⁵²

Užurbane luke koje su služile kao epicentri trgovine i razmjene doživjele su smanjenu aktivnost. Luke nisu bile bitne samo za olakšavanje kretanja robe, već su bile kritične i za protok informacija, ideja i kultura. Ratni poremećaji tih središta imali su utjecaj na život trgovaca, obrtnika i pomorskih radnika koji su ovisili o živahnosti lučkih gradova. Kako se lučka aktivnost smanjivala, ekonomski temelji ovih zajednica bili su potkopani.⁵³

Posljedice ratnog utjecaja na trgovinu proširile su se daleko izvan neposrednog sukoba. Gospodarska stagnacija u pogođenim regijama i dalje je prisutna, sprječavajući oporavak i pridonoseći široj klimi nesigurnosti. Poremećene trgovačke mreže ostavile su trajne posljedice na gospodarstvo, mijenjajući trgovačke odnose, regionalnu specijalizaciju i gospodarske međuovisnosti.⁵⁴

5.2. Poljoprivredne posljedice

Poljoprivredne posljedice rata duboko su se osjetile u regijama koje su podnijele najveći teret razaranja u sukobu. Zamršena veza između ratovanja i poljoprivrede stvorila je više izazova koji su izmijenili same temelje ovih društava. Bizanstko-gotski rat je često svjedočio primjeni taktike spaljene zemlje, gdje bi i bizantske i gotske snage namjerno uništavale usjeve, polja i poljoprivrednu infrastrukturu dok su se povlačile ili napredovale. Ovo namjerno uništavanje imalo je za cilj uskratiti resurse neprijatelju i oslabiti njihovu sposobnost da se održe. Kao rezultat toga, golemi dijelovi plodne zemlje postali su neproduktivni, što je uzrokovalo trenutačne poremećaje u proizvodnji hrane.⁵⁵

Uništavanje poljoprivrednih resursa imalo je duboke posljedice za proizvodnju hrane. Opustošena polja značila su da se usjevi nisu mogli saditi ili žeti, što je dovelo do akutnog nedostatka hrane. Budući da je poljoprivredna osnova regije narušena, lokalno se stanovništvo suočilo s teškim izazovom pribavljanja sredstava za preživljavanje svojih obitelji. Nestašica hrane

52 Op.cit. Norwich, J.J. (1988). *Byzantium: The Early Centuries*. London: Penguin, str. 113.

53 Isto.

54 Isto.

55 Isto.

dodatno je eskalirala zbog raseljavanja stanovništva uzrokovanog kretanjem vojnih snaga i pomicanjem ratnih bojišnica.⁵⁶

Bizantsko - gotski rat doveo je do značajnog pomaka u radnoj dinamici. Poljoprivredne zajednice koje su nekoć bile okosnica proizvodnje hrane našle su se u borbi s nedostatkom radno sposobnih radnika koji su ili bili regrutirani u vojsku ili su pobjegli iz zona sukoba tražeći sigurnost. Egzodus radnika doveo je do smanjenog uzgoja i žetve, što je dodatno pogoršalo nestašicu hrane. Raseljavanje stanovništva također je poremetilo kontinuitet generacijskog poljoprivrednog znanja i prakse, ometajući prijenos stručnosti s jedne generacije na drugu.⁵⁷

Područja zahvaćena ratom često su doživljavala promjene kontrole dok su prelazila između bizantske i gotske vlasti. Nepostojanje stabilnog upravljanja ometalo je dugoročno planiranje i ulaganja u poljoprivredu. Zajednice su se borile za donošenje strateških odluka o korištenju zemljišta, navodnjavanju i plodoredu zbog neizvjesnosti buduće kontrole. Ovaj nedostatak stabilnosti spriječio je provedbu mjera koje su mogle ublažiti utjecaj sukoba na proizvodnju hrane.⁵⁸

Kumulativni učinci poremećaja u poljoprivredi, nedostatka radne snage i nestabilnosti upravljanja kulminirali su ozbiljnom nestašicom hrane. Nestašica hrane dovela je do rasta cijena, čineći osnovna dobra nedostupnima značajnom dijelu stanovništva. Osjetljivost na glad postala je surova stvarnost, dok su se zajednice borile da osiguraju dovoljno hrane za preživljavanje. Ova je ranjivost dodatno pojačana međuigrom izazova povezanih s ratom, stvarajući užasnu situaciju za one koji se već bore s preokretima sukoba.

U biti, poljoprivredne posljedice Bizantsko-gotskog rata bile su duboke i dalekosežne. Namjerno uništavanje poljoprivrednih resursa, zajedno s raseljavanjem radne snage, nestabilnošću upravljanja i prekidima u opskrbi hranom, preoblikovalo je agrarni krajolik pogođenih regija. Utjecaj rata na poljoprivredu proširio se i nakon prestanka neprijateljstava, ostavljajući trajan trag na zajednice i pogoršavajući izazove poslijeratnog oporavka.

56 Op. Cit. Norwich, J.J. (1988). *Byzantium: The Early Centuries*. London: Penguin, str. 114.

57 Isto.

58 Isto.

6. Justinijanova poslijeratna vladavina

Nakon završetka Bizantsko-gotskog rata, Justinijan I., nepokoleban pred izazovima sukoba, nastavio je vladati svojim carskim autoritetom nad Bizantskim Carstvom, započinjajući razdoblje tranzicije, oporavka i konsolidacije. Utjecaji rata bili su duboki, preoblikujući ne samo teritorijalni krajolik nego i Justinijanov pristup upravljanju i dobrobiti njegova kraljevstva.⁵⁹

Prepoznajući hitnu potrebu za obnovom, Justinijan je svoju pozornost usmjerio na obnovu ratom opustošenih područja. Fizička rekonstrukcija bila je ključna, s oživljavanjem gradova i vitalne infrastrukture koja je imala prednost. Administrativni okvir također je prošao reorganizaciju kako bi se osiguralo učinkovito upravljanje nad ponovno stečenim zemljištem. Urbana središta su revitalizirana, granice su utvrđene radi zaštite od budućih prijetnji, a poduzete su i mjere za poticanje gospodarske aktivnosti i prosperiteta.⁶⁰

Justinijanova predanost pravnoj i administrativnoj izvrsnosti ostala je postojana i nakon rata. Njegove revolucionarne pravne reforme, utjelovljene sveobuhvatnom kodifikacijom poznatom kao *Corpus Juris Civilis*, opstale su kao svjedočanstvo njegovog trajnog utjecaja na bizantski pravni sustav. Ovo monumentalno pravno djelo ponudilo je jedinstveni temelj za pravna pitanja carstva, povećavajući dosljednost, predvidljivost i pravdu za njegove podanike.⁶¹

Bizantsko - gotski rat nije ugušio Justinijanov žar za arhitektonskim i kulturnim dostignućima. Aja Sofija, koja je pretrpjela štetu tijekom pobune Nike 532. godine, pod Justinijanovim pokroviteljstvom doživjela je duboku transformaciju. Obnova je nadišla puku rekonstrukciju, dovodeći do stvaranja arhitektonskog remek-djela. Osim arhitekture, Justinijanovo kulturno pokroviteljstvo proširilo se na razne umjetničke pothvate, naglašavajući njegovu predanost očuvanju i širenju bogate kulturne baštine carstva.⁶²

Dok je Bizantsko – gotski rat završio, geopolitički krajolik ostao je zamršen i dinamičan. Justinijan se suočio s izazovima koji su nadilazili vojna osvajanja. Odnosi sa susjednim silama, osobito Sasanidskim Carstvom na istoku i germanskim plemenima na sjeveru, nastavili su

59 Op. cit. Hussey, J. M. (2023) Justinian I. Encyclopedia Britannica.

60 Isto.

61 Isto.

62 Isto.

oblikovati njegovo diplomatsko manevriranje. Ove interakcije, pod utjecajem regionalnih rivalstava i promjenjivih saveza, utjecale su na Justinijanove vanjskopolitičke strategije i prioritete.⁶³

Nakon Justinijanove smrti, naslijedio ga je njegov nećak, Justin II. Carstvo koje je ostavio za sobom suočilo se sa svojim dijelom izazova, unutarnjih i vanjskih, dok se borilo s problemima u rasponu od ekonomskih poteškoća do geopolitičkih pritisaka. U godinama nakon Justinijanove smrti došlo je do promjena u političkim savezima, vjerskom razvoju i daljnjim interakcijama sa susjednim silama.⁶⁴

Justinijanovo naslijeđe opstalo je i nakon njegove smrti, jer su njegova postignuća i politika nastavili oblikovati bizantsku povijest i širi mediteranski svijet. Njegova arhitektonska remek-djela, uključujući Aja Sofiju, ostala su kao svjedočanstvo veličine i vizije njegove vladavine. Njegove pravne reforme nastavile su utjecati na bizantsku pravnu misao i praksu, ostavljajući trajan utjecaj na provođenje pravde u Carstvu.⁶⁵

U povijesnim procjenama, Justinijanova vladavina ostaje predmetom fascinacije i rasprava. O njegovoj ostavštini često se raspravlja u smislu njegovih uspjeha, njegovih ambicioznih nastojanja i složenosti svojstvene njegovoj vladavini. Dok je njegova smrt označila kraj njegove osobne vladavine, njegov utjecaj na putanju Bizantskog Carstva i širu povijesnu priču i dalje je predmet znanstvenog istraživanja i tumačenja.⁶⁶

63 Op. cit. Hussey, J. M. (2023) Justinian I. Encyclopedia Britannica.

64 Isto.

65 Isto.

66 Isto.

7. Zaključak

Prateći obrise vladavine Justinijana I., od njegova ambicioznog uspona na vlast do njegove trajne ostavštine, ovo istraživanje rasvjetljava poglavlje povijesti koje utjelovljuje vezu ambicije i posljedica. Bizantski - gotski rat, sa svojom složenom mrežom uzroka i posljedica, živopisno je svjedočanstvo Justinijanove nepopustljive težnje za obnovom nekadašnje slave Rimskog Carstva. Dok odjeci rata odjekuju kroz stoljeća, otkrivaju zamršenu interakciju političkih motiva, vjerskih napetosti i trajne potrage za imperijalnim legitimitetom.

Štoviše, ispitivanje socio-ekonomskih učinaka Gotičkog rata otkriva transformacije koje su preoblikovale trgovačke mreže, poljoprivredne krajolike i urbana središta. Ožiljci rata ostavili su neizbrisive tragove na ovim aspektima života, otkrivajući međusobnu povezanost sukoba i ekonomske vitalnosti.

Dok razmišljamo o Justinijanovoj ostavštini, njegova vladavina sažima duboke napetosti između ambicije i složenosti ostvarenja. Njegova odlučnost da obnovi teritorije i provede zakonske reforme odjekuje u povijesti, nudeći uvid u to koliko daleko će vođe ići da oblikuju sudbinu carstava. Međutim, ovo naslijeđe također naglašava nijansiranu prirodu povijesnih naslijeđa, budući da obuhvaćaju i pobjede i višestruke izazove svojstvene ostvarenju velikih vizija.

Priča o Justinijanovoj vladavini, Bizantsko - gotskom ratu i njegovim dalekosežnim socioekonomskim implikacijama ostaju svjedočanstvo moći povijesti da osvjetli ljudsko stanje. Ovo istraživanje služi kao podsjetnik da unutar anala prošlosti leže lekcije, perspektive i uvidi koji obogaćuju naše razumijevanje zamršene međuigre između ambicije, akcije i trajnih tokova povijesti. Dok zavirujemo u prošlost, otključavamo vrata razumijevanja, uvažavanja i kontemplacije o silama koje su oblikovale svijet u kojem danas živimo.

Literatura

1. Britannica (2023). Theodora. Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Theodora-Byzantine-empress-died-548> (15.07.2023).
2. Gilbert, D. (2018). Constantinople réelle et imaginaire. Paris: Association Des Amis Du Centre d'Histoire Et Civilisation De Byzance. Dostupno na: https://www.academia.edu/41824140/Constantinople_r%C3%A9elle_et_imaginaire_autour_de_loeuvre_de_gilbert_Dagron (29.8.2024).
3. Evans, J. (2000). The Age of Justinian: The Circumstances of Imperial Power. Routledge. Dostupno na: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781134559763_A24504732/preview-9781134559763_A24504732.pdf (23.07.2024).
4. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). Justinijan I. Veliki. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/justinijan-i-veliki>
5. Hussey, Joan Mervyn. (2023) Justinian I. Encyclopedia Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/biography/Justinian-I> (23.07.2024).
6. Hughes, I. (2009). Belisarius: The Last Roman General. Westholme Publishing. Dostupno na: https://vk.com/doc278943367_496752585?hash=TQy88JgIa25ZsOjooxpVzqyqxJ40RJnVPNBEIKNv86g (15.08.2024).
7. Legrand, P. (1995). Antiqui juris civilis fabulas [Review of *Quebec Civil Law*, by R. A. MacDonald i John Brierley]. *The University of Toronto Law Journal*, 45(3), 311–362. Dostupno na: <https://www.pierre-legrand.com/antiqui-juris-civilis-fabul.pdf> (13.08.2024).
8. McOmish, D. M. (2011). The Roman elite and the power of the past: continuity and change in Ostrogothic Italy. Dostupno na: <https://theses.gla.ac.uk/2430/1/2011mcomishdphd.pdf> (13.08.2024).
9. Norwich, J.J. (1988). Byzantium: The Early Centuries. London: Penguin. Dostupno na: <https://toaz.info/doc-view-3> (23.07.2024).
10. Tore Hindrum, H. (2014). Political Culture of Ostrogothic Italy in a Numismatic Perspective. Oslo: Institutt for arkeologi, konservering og historie. Dostupno na: https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/42486/master_hindrum.pdf (13.08.2024).

11. Wasson, D. L. (2018). Fall of the Western Roman Empire. Dostupno na: <https://www.worldhistory.org/article/835/fall-of-the-western-roman-empire/> (23.07.2024).
12. Youvan, C.D. (2024). The Fall of Rome: Willful Ignorance and the Collapse of the Western Roman Empire. Dostupno na: <file:///C:/Users/38599/Downloads/TheFallofRome-WillfulIgnoranceandtheCollapseoftheWesternRomanEmpire.pdf> (28.08.2024).

Popis slika

Slika 1. Aja Sofija⁶

Slika 2. Unutrašnjost Aje Sofije⁷

Sažetak

Bizantsko-gotski rat, epski sukob koji je trajao desetljećima, utjelovljuje Justinijanovu ambicioznu viziju obnove nekadašnje slave Rimskog Carstva. Istraživanje uzroka, događaja i posljedica ovog rata omogućuje nam da shvatimo njegovu ulogu u preoblikovanju političke dinamike, vjerskih interakcija i kulturnih razmjena unutar mediteranskog svijeta. Nakon smrti cara Justina I. 527. godine nove ere, Justinijanov prijelaz na jednog vladara nije prošao bez izazova. Naslijedio je carstvo koje se hvatalo u koštac s raznim unutarnjim i vanjskim problemima. Bizantsko se Carstvo suočavalo s teritorijalnim sporovima, vjerskim prijeporima i ekonomskim poteškoćama. Justinijanov zadatak bio je odgovoriti na te izazove dok učvršćuje svoj položaj sposobnog i legitimnog vladara. Gotski rat, sukob koji se razvio za vrijeme vladavine Justinijana I., bio je ključna epizoda u bizantskoj povijesti. Označio je značajan pokušaj obnove teritorijalne cjelovitosti Rimskog Carstva vraćanjem izgubljenih teritorija od raznih gotskih plemena. U ovom poglavlju ulazimo u zamršenu tapiseriju temeljnih uzroka i slijed događaja koji su doveli do izbijanja Gotskog rata. Istražujući političke, vjerske i kulturne čimbenike, kao i napetosti između Istočnog Rimskog Carstva i Ostrogotskog Kraljevstva te stječemo uvid u složenu mrežu utjecaja koji su zapalili ovaj epohalni sukob. Justinijanova predanost pravnoj i administrativnoj izvrsnosti ostala je postojana i nakon rata. Njegove revolucionarne pravne reforme, utjelovljene sveobuhvatnom kodifikacijom poznatom kao *Corpus Juris Civilis*, opstale su kao svjedočanstvo njegovog trajnog utjecaja na bizantski pravni sustav. Ovo monumentalno pravno djelo ponudilo je jedinstveni temelj za pravna pitanja carstva, povećavajući dosljednost, predvidljivost i pravdu za njegove podanike.

Ključne riječi: Justinijan, Bizantsko gotski rat, Bizant.

Abstract

The Byzantine-Gothic War, an epic conflict that lasted for decades, embodies Justinian's ambitious vision of restoring the former glory of the Roman Empire. Researching the causes, events, and consequences of this war allows us to understand its role in reshaping political dynamics, religious interactions, and cultural exchanges within the Mediterranean world. After the death of Emperor Justin I in AD 527, Justinian's transition to sole ruler was not without challenges. He inherited an empire that was struggling with various internal and external problems. The Byzantine Empire was faced with territorial disputes, religious disputes and economic difficulties. Justinian's task was to meet these challenges while consolidating his position as a capable and legitimate ruler. The Gothic War, a conflict that developed during the reign of Justinian I, was a pivotal episode in Byzantine history. It marked a significant attempt to restore the territorial integrity of the Roman Empire by reclaiming lost territories from various Gothic tribes. In this chapter we delve into the intricate tapestry of the root causes and sequence of events that led to the outbreak of the Gothic War. By exploring the political, religious and cultural factors, as well as the tensions between the Eastern Roman Empire and the Ostrogothic Kingdom, we gain insight into the complex web of influences that ignited this epochal conflict. Justinian's commitment to legal and administrative excellence remained steadfast even after the war. His revolutionary legal reforms, embodied in the comprehensive codification known as the Corpus Juris Civilis, survive as a testament to his lasting influence on the Byzantine legal system. This monumental legal work offered a unified foundation for the empire's legal affairs, increasing consistency, predictability, and justice for its subjects.

Key words: Justinian, Byzantine Gothic War, Byzantium.